

Akademien för hälsa, vård och välfärd
Avdelningen för psykologi

Relationen mellan The Better-Than-Average Effect, självkänsla och kontrollokus inom högre utbildning

Sebastian Heikkilä

C-uppsats i psykologi, VT 2023

Kurskod: PSA122

Handledare: Eric Hansen

Examinator: Jacek Hochwälder

Relationen mellan The Better-Than-Average Effect, självkänsla och kontrollokus inom högre utbildning

Sebastian Heikkilä

The better-than-average effect (BTAE) är tendensen att skatta sina förmågor, egenskaper och attribut över genomsnittet. Självkänsla har samband med BTAE och kontrollokus men forskning om relationen mellan BTAE och kontrollokus saknas. Studiens syfte var att fördjupa kunskapen gällande relationen mellan BTAE, självkänsla och kontrollokus inom högre utbildning. En enkät innehållande etablerade och ett egen konstruerat mätinstrument användes för att mäta BTAE, självkänsla och kontrollokus. Enkäten besvarades av 98 universitetsstudenter, därav 72 kvinnor. Resultatet visade att BTAE uppstod och att det fanns signifikanta samband mellan BTAE, självkänsla och kontrollokus. Att förklara sina framgångar med interna faktorer var betydande för förklaring av variation gällande BTAE. Studenter som ser sig som bättre än genomsnittet tenderar att ha högre självkänsla och tror sig personligen styra situationer och händelser både i skolan och i livet. Vidare forskning behövs för att koppla studenters BTAE till objektiva mått som exempelvis betyg och studier som baseras på normvärden.

Keywords: the better-than-average effect, locus of control, self-esteem, academic achievement, social comparison

Anders är 22 år och studerar på ett universitet. Han känner sig överlägsen de andra studenterna när de uttalar sin nervositet inför den kommande tentamen. Dagen kommer då Anders går in i tentamenssalen, han öppnar dokumentet, läser första frågan, läser andra frågan och drabbas plötsligt av insikten att han inte kommer att bli godkänd. Anders överdrivna självbild föranledde att han inte har förberett sig tillräckligt och nederlaget skyllades på att tentamen var obegripligt formulerad. Till nästa tentamen har Anders pluggat, med samma självförtroende att han är bättre än de andra studenterna och med inställningen att frågorna kommer att vara begripligt formulerade denna gång. Anders kliver ut ur tentamenssalen, med ett leende och god självkänsla. Anders visste att hans personliga intelligens skulle "räcka hela vägen". Att se sig som bättre än genomsnittet kan vara en fördel om detta görs i lagom grad, men i för hög grad kan det leda till nackdelar (Baumeister, 1989). Att se sig själv ur ett perspektiv där man är bättre än den genomsnittliga andre kallas för "*the better-than-average effect*" (BTAE; Zell et al., 2020).

The better-than-average-effect

BTAE innebär att individer tenderar att uppfatta sig själv och skatta sina egna förmågor, attribut och personlighetsdrag som överlägsna i jämförelse med genomsnittet (Zell et al., 2020). Moore och Health (2008) hävdade att individer tenderar att överskatta sig själva vid svårare uppgifter och underskatta sig själva vid lättare uppgifter. BTAE mäts oftast gällande personlighetsdrag som ärlighet, attraktivitet och extraversion, dimensioner som saknar objektiva kriterier men där skalor av hög kvalitet har normvärden. Enligt Zell et al. bedrivs forskningen gällande BTAE huvudsakligen utifrån subjektiva mått som kan vändas och vridas till fördel för individen själv. Det gör att högre utbildning är en relevant miljö för vidare undersökningar gällande BTAE. Studenter har betyg som kan fungera som objektiva mått, betyg som kan diskuteras och jämföras. Kritiken mot forskning gällande BTAE lyfter att individer som ser sig själva bättre än den genomsnittliga andre faktiskt kan vara bättre än genomsnittet. Rent procentuellt håller dock inte denna kritik, för majoriteten av befolkningen kan inte vara bättre än genomsnittet förutom när det gäller egenskaper med stark negativ snedvridning (Zell et al., 2020). Brown (2012) framförde kritik gällande komplexiteten i BTAE, att tendensen skulle grunda sig i kognitiva- och motivationsmekanismer. Enligt Brown räcker det med en enda underliggande mekanism för att förklara effekten, *motivation*. Browns kritik grundade sig i att BTAE är strakare för mer betydande kvaliteter, ökar vid hot mot egenvärde, när jämförelser görs direkt och mot en enskild genomsnittlig andre. Individer har en vilja att må bra med och i sig själva.

Baumeister (1989) hävdade att det finns fördelar med att se sig själv, sin omgivning och omvärlden som *lite* bättre än vad den faktiskt är. Det Baumeister benämnt som *the optimal margin of illusion* innebär att individens egna förmågor skattas lite bättre än verkligheten. En för realistisk självbild skapar emotionella problem medan för hög överskattning av sig själv och verkligheten leder till praktiska problem. Människor som ser sig själva som lite bättre än verkligheten har lättare att känna och att bevara glädje. Dessa människor kan även tillskriva trauman någon typ av mening och ägnar sig mer åt positiva självuppfyllande profetior. Ytterligare fördelar kopplade till att se sig som bättre än genomsnittet är positiva självkänslor, att det stimulerar självförsvarsmekanismer och främjar psykisk hälsa i form av höjt självförtroende samt lägre grad av depression (Young-Hoon et al., 2017). Att överskatta sina förmågor eller chans till framgång för *mycket* kan snarare leda till åtaganden som är tids- och energikrävande, vilket kan leda till misslyckanden (Baumeister, 1989). Det kan även leda till hälsofaror för att dessa individer anser sig löpa mindre risk att råka ut för olyckor eller att utsättas som brottsoffer och tar därför inte förebyggande åtgärder de anser är onödiga (Perloff, 1989; Weinstein, 1980). Kruger och Dunning (1999) skrev att de individer som överskattar sina förmågor eller kapacitet i för hög grad saknar den metakognitiva förmågan att själva inse det. En student som överskattar sin kapacitet och tar för givet att hen kommer att bli godkänd skulle inte ha den kognitiva förmågan att inse att ett nederlag berodde på studenten själv. En alltför realistisk självbild kan däremot vara deprimerande och leda till att individer inte vågar ta sig an utmaningar eller uppdrag, som i sin tur kan resultera i framgångar och personlig utveckling (Baumeister, 1989; McAllister et al., 2002).

Foster et al. (2018) visade att blivande militära ledare under utbildning skattade sina ledarskapsförmågor högre än genomsnittet. Det var endast tre av 251 deltagare som skattade sina ledarskapsförmågor under 50% (mättet för genomsnittet). Studiens resultat påvisade att BTAE förekommer inom utbildningssammanhang vilket är relevant för den föreliggande studien som riktar sig mot högre utbildning.

Det finns kulturella skillnader i omfattning av BTAE. I Europa och Amerika har det påvisats högre frekvens i att skatta sig bättre än genomsnittet i jämförelse med Asien (Lee, 2012). Svensson (1981) bad amerikanska och svenska studenter att skatta sin förmåga som trafiksäkra och skickliga bilförare i jämförelse med sina medtrafikanter. Resultatet visade att båda grupperna skattade sina förmågor högre än den genomsnittliga andre, men att de amerikanska studenterna skattade sina förmågor högre än de svenska studenterna. Skillnaden som påvisades av Svensson kan tänkas bero på att de svenska deltagarna till var influerade av *jantelagen* som historiskt sätt har varit en del av den svenska kulturen. Jantelagen är en uråldrig princip som menar att man inte ska tro att man är bättre än någon annan eller ”sticka ut” från mängden (Harrison, 2017).

Forskningen gällande BTAE med hänsyn till könsskillnader är tvetydig. Enligt Zell et al. (2020) går det inte att urskilja en statistiskt säkerställd skillnad mellan män och kvinnor, BTAE är konstant genom könsgupper. Detta grundade Zell et al. på resultaten från en metaregressionsanalys gällande BTAE. Baumeister (1989) skrev att män i högre grad skattar sig själva bättre än genomsnittet. Baumeisters argument grundade sig i att män i högre utsträckning förvrider verkligheten och sin självbild på ett sätt som leder till ökad risk för alkoholmissbruk och andra hälsofarliga beteenden. Män har svårare att se sina begränsningar. Kvinnor däremot ser verkligheten på ett alltför realistiskt sätt, vilket resulterar i en ökad risk för depression, osäkerhet och bristande självförtroende. Detta kan enligt Baumeister ge stöd till att män överskattar sina förmågor och kapacitet i högre grad än kvinnor. Vidare visar forskningen om BTAE att tendensen är robust (Zell et al., 2020) samt att det finns både för- och nackdelar kopplade till att se sig som bättre än genomsnittet (Baumeister, 1989; McAllister et al., 2002; Perloff, 1989; Weinstein, 1980; Young-Hoon et al., 2017, Zell et al., 2020). Att se sig som bättre än genomsnittet har ett positivt samband med självkänsla och kan tänkas möjliggöra för individen att göra de livsval som man inte annars hade vågat att göra.

Självkänsla

Enligt Orth och Robins (2014) är självkänsla en individs subjektiva uppfattning om hens egenvärde. Självkänsla behöver inte återspegla individens objektiva förmågor eller talanger, inte heller andra individers bedömning av en själv. Enklare uttryckt kan det beskrivas som känslan av att man är tillräckligt bra som man är. Självkänslan skapas och utvecklas under hela livet genom erfarenheter och möten (Saadat et al., 2012). Saadat et al. hävdade att våra framgångar och misslyckanden, hur vi bemöts av våra nära anhöriga och betydelsefulla andra såsom lärare, tränare och religiösa ledare bidrar till vår självkänsla. Resultatet av en låg självkänsla är en känsla av oduglighet och att känna sig värdelös. Lägre självkänsla kan leda till en känsla av att ens ansträngningar inte leder till framgångar. Högre självkänsla kopplas till framgångsfaktorer och främjar psykiskt mående inom de flesta domäner, såsom sport, utbildning och yrkesliv (Orth & Robins, 2014).

Individer med hög självkänsla tenderar att vara bra på att höja sig själva och sitt egenvärde, medan individer med låg självkänsla tenderar att inte vara lika bra på detta (Schlenker et al., 1990). Ett sätt att förstärka självkänslan är att personligen ta åt sig äran vid framgångar och att bortförklara misslyckanden. Detta beteende kallas för *self-serving attributions* som är tendensen att tilldela framgångar till inre, personliga faktorer och misslyckanden till externa och

situationsbaserade faktorer (Nikolopouolo, 2023). I ovannämnt exempel med Anders skyller han den underkända tentamen på obegripliga tentamensfrågor. När Anders däremot blev godkänd tilldelade han framgången till hans förmåga. McAllister et al. (2002) skrev att individer som uppvisar mer self-serving attributions har högre självkänsla. Däremot har de individer som i lägre grad uppvisar self-serving attributions lägre självkänsla och tenderar att bli deprimerade. Att de med bra självkänsla tenderar att tilldela framgångar till inre personliga egenskaper kan tänkas att ha ett samband med hur individer väljer att se på de bakomliggande skälen till händelser och situationer.

Kontrollokus

Rotter (1966) myntade begreppet kontrollokus ("Locus of Control") som syftar till individers uppfattning om deras kontroll över de upplevelser och situationer som påverkar deras liv. De individer som uppfattar att händelser och situationer styrs av faktorer utanför sig själv som exempelvis tur, chans eller ödet betecknas som att ha *externt* kontrollokus. De som däremot tror att det är inre personliga faktorer såsom eget beteende, ansträngningar eller karaktäristiska drag som styr situationer och händelser sägs ha *internt* kontrollokus. I ovannämnt exempel är Anders vid nederlaget på tentamen en individ med externt kontrollokus, enligt hans uppfattning berodde inte det akademiska nederlaget på honom, utan snarare på tentamens utformning. Om en individ inte uppfattar att det är det egna beteendet som är det bakomliggande skälet till ett nederlag och tror att det är externa faktorer som är orsaken blir det svårt att genomföra förändringar i etablerade beteendemönster. Därav går det att finna negativa effekter av externt kontrollokus (Albert & Dahling, 2016; Rotter, 1966). I utbildningssammanhang tenderar individer med externt kontrollokus att i högre grad ägna sig åt dysfunktionella strategier, som exempelvis *self-handicapping* (Steward & De George-Walker, 2014) vilket är tendensen att medvetet placera hinder i vägen för framgångar, för att skydda eller förstärka självkänslan (Jones & Berglas, 1978). Individer med internt kontrollokus känner mer kontroll över sina liv, då de upplever sig ha möjlighet att påverka utgången av deras val och har högre grad av stolthet vid framgångar (Rotter, 1966). Individer med internt kontrollokus belastas däremot mer av sina misslyckanden än individer med externt kontrollokus (Findley & Cooper, 1983). Detta för att misslyckanden beror på individen själv och inte på yttre faktorer. När individer tilldelar framgångar till inre personliga egenskaper likt self-serving attributions, höjs individens självkänsla (Schlenker et al., 1990). För att skydda självkänslan bortförklaras misslyckanden på yttre omständigheter. Om Anders i exemplet vore en individ med internt kontrollokus skulle hans uppfattning av misslyckandet på tentamen bero på hans förmåga.

Verme (2009) påvisade att individer med internt kontrollokus generellt är lyckligare än de med externt kontrollokus. Det har även fastställts att internt kontrollokus är fördelaktigt i akademiska prestationssammanhang, då individen upplever kontroll över sitt eget lärande och framgångar (Nunn & Nunn, 1993). Saadat et al. (2012) undersökte sambanden mellan internt/externt kontrollokus och självkänsla. Slutsatsen som drogs utifrån studien var att individer med bra självkänsla har högre nivå av internt kontrollokus, medan individer med låg- och mellannivå av självkänsla har högre nivå externt kontrollokus. Enligt Cavazos et al. (2010) har latinamerikanska studenter högst avhoppstatistik inom amerikansk utbildning. De intervjuade 11 akademiskt framgångsrika latinamerikanska studenter och resultatet visade att

internt kontrollokus var en viktig delfaktor i att övervinna svårigheter och utmaningar. Cavzos et al. kopplade deltagarnas studief framgångar till internt kontrollokus. Internt kontrollokus är positivt korrelerat med självmotivation och självständighet (Nelson & Mathias, 1995).

Rotter (1966) hävdade att internt och externt kontrollokus inte är dikotomier, utan snarare kan ses som en gradering efter situation. En individ kan exempelvis tro att hen personligen kan styra situationen om det gäller arbete eller studier (internt kontrollokus), men inte nödvändigtvis tro att hen kan styra politik (externt kontrollokus). I linje med det riktade Coombs och Schroeder (1988) kritik mot synen på ett generellt kontrollokus. De hävdade att det finns lite evidens som styrker det generella synsättet och att kontrollokus snarare borde undersökas ur ett specifikt perspektiv, som är situations- och kontextberoende. Lefcourt et al. (1979) konstruerade mätinstrumentet (MMCS) för att mäta kontrollokus ur domänspecifika dimensioner. Internt kontrollokus mäts utifrån ansträngning och förmåga för att undersöka i vilken utsträckning individer tilldelar situationer och händelser till den egna ansträngningen och förmågan. Externt kontrollokus mäts utifrån kontext och tur, således hur situationer och händelser styrs av yttrefaktorer. MMCS kan även användas för att mäta hur individer tilldelar personliga framgångar och misslyckanden till internt eller externt kontrollokus. Att mäta kontrollokus utifrån framgångar och misslyckanden tillför ytterligare dimensioner till kontrollokus som kan kopplas till exempelvis self-serving attributions. Finns det samband mellan the better-than-average effect, kontrollokus och självkänsla? Finns det samband mellan kontrollokus och akademiska sammanhang och i så fall hur ser dessa ut?

Relationen mellan BTAE, självkänsla och kontrollokus

Individer som tror att de är bättre än genomsnittet kan förväntas ha högre nivåer internt kontrollokus (om jag är bra kan jag påverka mitt liv) och hög självkänsla (jag tycker bra om mig själv). Zell et al. (2020) skrev ”kanske människor är mer motiverade att tilldela deras styrkor till inre faktorer exempelvis (ansträngningar, förmågor) och deras svagheter till yttre faktorer (ödet)” (min översättning, s.122). De nämner inte kontrollokus men detta går att koppla till hur individer väljer att se på de bakomliggande skälen till framgångar och misslyckanden så som de mäts med MMCS (Lefcourt, 1991; Lefcourt et al., 1979). Detta går i linje med self-serving attributions, att framgångar tilldelas till individens inre egenskaper, medan misslyckanden förklaras utifrån externa och situationsbaserade faktorer för att skydda självkänslan (Nikolopoulo, 2023). Rosenberg (1965) skrev att individer med bra självkänsla inte nödvändigtvis anser sig bättre än andra människor, medan Zell et al. hävdade att det föreligger ett positivt samband mellan BTAE och självkänsla. Det kan därför tänkas att individer med hög självkänsla ser sig som bättre än genomsnittet inom högre utbildning i Sverige.

Omfattande forskning visade att individer tenderar att skatta sig över genomsnittet (Zell et al., 2020). Enligt Zell et al. finns det ett fortsatt behov av att undersöka BTAE i länder utöver Amerika, vilket gör Sverige relevant med hänsyn till jantelagen och att denna skillnad tidigare påvisats av Svensson (1981). Förväntningar på den föreliggande studien är att BTAE är en tendens som uppstår inom högre utbildning i Sverige med tanke på de fördelar som enligt Baumeister (1989) uppstår vid överskattning av ens förmågor. BTAE korrelerar positivt med internt kontrollokus. BTAE korrelerar negativt med externt kontrollokus och det finns även ett positivt samband mellan BTAE, kontrollokus (internt) och självkänsla.

Syfte och frågeställningar

Individer tenderar att skatta sig själva överlägsna den genomsnittliga andre (Zell et al., 2020), men den tidigare forskningen om BTAE är tvetydig gällande könsskillnader (Baumeister, 1989; Zell et al. 2020). Det går att relatera positiva effekter till internt kontrollokus inom utbildningssammanhang (Cavazos et al., 2010; Nunn & Nunn, 1993). Att se sig som bättre än genomsnittet och att tro på att man som individ styr händelser och situationer i livet kan tänkas att ha ett positivt samband. Trots att BTAE och kontrollokus har kopplats till självkänsla (Saadat et al. 2012; Zell et al. 2020) har ingen artikel som kopplar dessa tillsammans hittats på PsycINFO. Studiens syfte var att fördjupa kunskapen gällande relationen mellan BTAE, självkänsla och kontrollokus inom högre utbildning. BTAE mättes utifrån generella aspekter (generell BTAE) och inriktat mot högre utbildning (student BTAE). För att undersöka domänspecifika dimensioner gällande kontrollokus undersöktes sambanden utifrån dimensionerna ansträngning, förmåga, tur och kontext. Vid undersökning av variationen gällande generell BTAE och student BTAE mättes kontrollokus utifrån framgångar och misslyckanden för att koppla resultaten till self-serving attributions. Följande frågeställningar och hypoteser ställdes:

H₁: BTAE (generell, student) är en tendens som uppstår i högre utbildning.

F₁: Finns det en skillnad mellan manliga och kvinnliga studenter när det gäller att skatta sig högre än den genomsnittliga studenten i sin ålder.

F₂: Hur ser relationen ut mellan BTAE (generell, student), självkänsla och kontrollokus?

H₂: Ju högre självkänsla desto högre nivå av BTAE (generell, student).

H₃: Ju högre självkänsla desto högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning, förmåga).

H₄: Ju lägre självkänsla desto högre nivå av externt kontrollokus (kontext, tur).

H₅: Ju högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning, förmåga) desto högre nivå av BTAE (generell, student).

F₃: Hur mycket av variationen gällande BTAE (generell, student) kan förklaras utifrån kön, ålder, självkänsla och kontrollokus (framgång, misslyckanden)?

H₆: Internt kontrollokus (framgång) är betydande vid förklaringen av variationen gällande BTAE (generell, student).

Metod

Deltagare

Studiens deltagare var 98 universitetsstudenter i två mellanstora svenska städer. Det totala antalet enkäter som delades ut var 116 med ett externt bortfall på 18 (20.9%). Det var 25 män (25.5%), 72 kvinnor (73.5%) och en (1%) som valde alternativet ”Vet ej/vill ej svara” på frågan

gällande könsidentifikation. Åldern på studenterna varierade mellan 18–51 år ($Mdn = 25$; $M_{män} = 27.92$, $SD_{män} = 7.20$; $M_{kvinnor} = 25.32$, $SD_{kvinnor} = 5.57$). Sjuttiofem (76.5%) var programstudenter, 18 (18.4%) läste fristående kurser och ett internt bortfall på fem (5.1%). Femtiofem studenter (56.1%) arbetade vid sidan av sina studier och de arbetade genomsnittligt 15.84 timmar i veckan ($SD = 9.05$). En enkät uteslöts ur analyser gällande könsidentifikation, då en student valde alternativet ”Vet ej/vill ej svara”. Ingen ersättning för deltagandet utgick.

Mätinstrument

Studiens datamaterial samlades in genom enkäter som bestod av 61 frågor och påståenden. Enkäten var uppdelad i fyra delar. Innan datainsamlingen påbörjades genomfördes tre pilotenkäter för att testa enkätens begriplighet och validitet. En kommentar framkom att skalan för att mäta självkänsla gick tvärtemot de andra skalorna, ett lägre värde betydde att deltagaren instämmer. Ingen ändring gjordes gällande skalans riktning men denna aspekt förtydligades i enkätens beskrivning.

The better-than-average effect. Två mätinstrument användes för att mäta BTAE. För att mäta generell BTAE användes The better-than-average measure (Hargis et al. 2020). Den engelska original versionen översattes till svenska av författaren till uppsatsen med hjälp av handledaren. Översättningen skedde genom metoden back translation. The better-than-average measure konstruerades av Hargis et al. för att mäta hur individer skattar sina generella förmågor i jämförelse med den genomsnittliga andre i sin ålder. Mätinstrumentet ändrades till att mäta hur studenter skattar sina förmågor i jämförelse med den genomsnittliga studenten i sin ålder på en niogradig skala från skala från 1 (*Mycket sämre*) till 9 (*Mycket bättre*). Värdet fem representerar genomsnittet. Mätinstrumentet inleddes med meningen ”Jämfört med andra studenter i din ålder hur skulle du skatta dig själv när det kommer till...” som sedan följdes upp av nio frågor. Exempel på följdfrågor är ”...ledarskapsförmågor?” och ”...generell minnesförmåga?”. Ett medelvärdesindex skapades med Cronbachs alfa = .80. The better-than-average measure kommer följande att benämnas som *generell BTAE*.

Det andra mätinstrumentet student BTAE var egen konstruerat med samma upplägg som Hargis et al. (2020). Den inledande meningen följdes upp med frågorna ”...att förstå undervisning på campus?”, ”...att läsa och förstå engelsk kurslitteratur?”, ”...studiedisciplin?”, ”...att kritiskt granska information?”, ”...multitasking? (exempelvis att skriva/läsa sms samtidigt som du lyssnar på föreläsning)”, ”...att välja rätt pluggstrategi?”, ”...att plugga effektivt?”, ”...att bedöma din kunskapsnivå?”, ”...att vara en god kamrat?” och ”...att hjälpa dina medstudenter?”. Ett medelvärdesindex skapade med Cronbachs alfa = .85. BTAE inriktat mot högre utbildning kommer följande att benämnas som *student BTAE*.

Kontrollokus. Mätinstrumentet Multidimensional-Multiattribitional Causality Scale (MMCS) användes för att mäta hur studenterna såg på de bakomliggande skälen till händelser och faktorer kopplade till utbildning (Lefcourt et al., 1979). Lefcourt et al. konstruerade ett flexibelt mätinstrument (MMCS) för att mäta kontrollokus inriktat på studenters prestation och tillhörighet. Originalen är på engelska, har 48 item och är uppdelat i två områden, (1) prestation och (2) tillhörighet (Lefcourt, 1991; Lefcourt et al., 1979). Då den föreliggande studien riktade

sig mot prestationer och synen på sig själv i jämförelse med andra studenter togs beslutet att endast ta med de 24 item som berörde prestation. För att undersöka sambanden med generell BTAE, student BTAE och självkänsla delades prestationsdelen upp i fyra delar, (a) förmåga, (b) ansträngning, (c) kontext och (d) tur. Uppdelningen av MMCS skalan gjordes för att mäta kontrollokus ur specifika domäner och undersöka eventuella skillnader i sambanden med hänsyn till kritiken från Coombs och Schroeder (1988) gällande ett generellt kontrollokus. Det resulterade i fyra delskalor med sex item vardera som översattes från engelska till svenska av författaren till uppsatsen med hjälp av handledaren. Översättningen skedde genom metoden back translation. Exempel på påståenden var ”Jag känner att mina bra betyg är en direkt avspeglning av min akademiska förmåga” (internt kontrollokus, förmåga), ”När jag får bra betyg är det alltid för att jag har pluggat hårt i den kursen” (internt kontrollokus, ansträngning) ”Ibland får jag bra betyg bara för att kursmaterialet var lätt att lära sig” (externt kontrollokus, kontext) och ”Ibland beror mina framgångar vid tentamen delvis på tur” (externt kontrollokus, tur). Dessa besvarades på en femgradig skala från 0 (*instämmer inte*) till 4 (*instämmer*). Summaindex skapades för de fyra delskalorna, (a) internt kontrollokus förmåga (Cronbachs alfa = .80), (b) internt kontrollokus ansträngning (Cronbachs alfa = .79), (c) externt kontrollokus kontext (Cronbachs alfa = .58) och (d) externt kontrollokus tur (Cronbachs alfa = .86). Högre poäng betyder högre kontrollokus på samtliga MMCS skalor.

För att undersöka kontrollokus utifrån framgångar och misslyckanden kopplat till self-serving attributions delades MMCS skalan upp i fyra delskalor som besvarades på en femgradig skala från 0 (*instämmer inte*) till 4 (*instämmer*). Exempel på påståenden var ”Den viktigaste faktorn för att få bra betyg är min akademiska förmåga” (internt kontrollokus, framgång), ”Ifall jag skulle få låga betyg skulle jag ifrågasätta min akademiska förmåga” (internt kontrollokus, misslyckande), ”Några av de gånger jag har fått bra betyg i en kurs berodde på lärarens slappa bedömningskriterier” (externt kontrollokus, framgång) och ”Mina låga akademiska poäng får mig att ibland fundera på om jag bara haft otur” (externt kontrollokus, misslyckande). Fyra summaindex skapades; internt kontrollokus (framgång) (Cronbachs alfa = .84), internt kontrollokus (misslyckande) (Cronbachs alfa = .76), externt kontrollokus (framgång) (Cronbachs alfa = .83) och externt kontrollokus (misslyckande) (Cronbachs alfa = .72). Högre poäng betyder högre kontrollokus på samtliga MMCS skalor.

Självkänsla. Rosenbergs (1965) klassiska mätinstrument Self-Esteem Scale användes för att mäta studenternas självkänsla. Instrumentet konstruerades ursprungligen för att mäta unga människors känsla av egenvärde och självacceptans. Mätinstrumentet har använts och används som en generell skala för självkänsla (Blascovich & Tomaka, 1991). Mätinstrumentet innefattar 10 item. Originalen är på engelska och har översatts till svenska i en studentuppsats (Löf, 2008). Exempel på påståenden är ”Jag känner att jag är en värdefull person, åtminstone lika mycket som andra” och ”Jag känner att jag inte har mycket att vara stolt över”. Dessa besvarades på en fyrgradig skala från 1 (*instämmer bra*) till 4 (*instämmer dåligt*). Högre poäng innebär sämre självkänsla och lägre poäng innebär bättre självkänsla. Skalan vändes för att underlätta presentationen av resultatet. Ett högre värde betyder högre självkänsla. Ett medelvärdesindex skapades med Cronbachs alfa = .93.

Demografiska variabler. Den avslutande delen av enkäten innefattade åtta bakgrundsfrågor. ”Vilket kön har du? (Med kön menas könsidentitet, alltså det kön som du själv känner dig som)”.

Frågan besvarades genom fyra fasta alternativ, (1) Kvinna, (2) Man, (3) Annat och (4) Vet ej/Vill ej svara, ”Hur gammal är du (svara i antal år) besvarades genom ett öppet svarsalternativ, ”Hur länge har du studerat... år?(om under 1 år ange månader tydligt), ”Hur studerar du? Fristående kurser eller Program (ringa in ett alternativ), ”Studietakt:%”, ”Hur många timmar i veckan lägger du på dina studier” besvarades genom ett öppet svarsalternativ, ”Arbetar du extra vid sidan av dina studier? Ja Nej (ringa in ett alternativ)” och ”Om ja, hur många timmar i veckan arbetar du?” besvarades genom ett öppet svarsalternativ. Enkäten avslutades med utrymme för eventuella kommentarer.

Procedur

Ett missivbrev konstruerades där studiens syfte beskrevs i vardagliga termer, ”Jag har valt att undersöka relationen mellan hur studenter jämför sig själv med andra studenter i sin ålder och Locus of Control (hur du som student tilldelar händelser kopplade till utbildning till inre personliga faktorer eller yttre externa faktorer)”. Information om att deltagande var frivilligt, att ingen obehörig kommer ta del av uppgifterna och att resultatet inte på något sätt kommer kunna härledas till deltagaren som enskild individ förmedlades till studenterna, både i missivbrevet och muntligt när enkäterna delades ut, i enighet med de fyra forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet, 2017). I missivbrevet framgick även att studien genomfördes i utbildnings- och vetenskapligt syfte samt den förväntade tidsåtgången, som var 10–15 minuter. Missivbrevet avslutades med kontaktuppgifter ifall deltagarna hade frågor, synpunkter eller vill ta del av resultatet.

För att nå ut till studenterna användes två metoder. Metod ett innebar att en initial mejlkontakt togs med undervisande lärare inom ett universitet. Information om studiens syfte förmedlades och frågan ställdes till de berörda lärarna om det fanns möjlighet att komma i samband med en föreläsning för att fråga studenter om de ville medverka i undersökningen. Med hänsyn till GDPR, som är regler gällande hur data får bevaras och behandlas (Özkan, u.å.) delades enkäterna ut fysiskt på plats i klassrummet. Metod två för att nå ut till deltagare var genom att fråga studenter på campus i de allmänna utrymmena om de ville medverka i undersökningen. Sextioåtta (69.4%) studenter medverkade genom metod ett och 30 (30.6%) studenter medverkade genom metod två. Enkäterna samlades in i en försluten kartong som inte gick att genomskåda. Studenterna tackades för sin medverkan.

Databearbetning

Datamaterialet bearbetades med hjälp av statistikprogrammet SPSS version 28. Signifikansnivån för de statistiska prövningarna sattes till .05. För att testa hypotes ett, ”BTAE (generell, student) är en tendens som uppstår i högre utbildning” gjordes 12 t-test med ett stickprov, dessa t-test visade även vilka förmågor som skattades högst. T-test med ett stickprov gjordes med Bonferroni korrektion ($p < .003$) för att minimera risken för att begå kumulativt typ1 fel. För att besvara frågeställning ett, ”Finns det en skillnad mellan manliga och kvinnliga studenter när det gäller att skatta sig högre än den genomsnittliga studenten i sin ålder?” gjordes två t-test för oberoende mätningar.

För att besvara studiens andra frågeställning, ”Hur ser relationen ut mellan BTAE (generell, student), självkänsla och kontrollokus?” och testa hypoteserna (2) ”Ju högre självkänsla desto högre nivå av BTAE (generell, student)”, (3) ”Ju högre självkänsla desto högre nivå internt kontrollokus (ansträngning, förmåga)”, (4) ”Ju lägre självkänsla desto högre nivå externt kontrollokus (kontext, tur) och (5) ”Ju högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning, förmåga)” gjordes en rad Pearson korrelationer. MMCS skalan för prestation delades upp i fyra summaindex med sex item i vardera som mätte internt kontrollokus (förmåga), internt kontrollokus (ansträngning), externt kontrollokus (kontext) och externt kontrollokus (tur). Uppdelningen gjordes för att undersöka domänspecifika skillnader gällande kontrollokus och sambanden med BTAE (generell, student) samt självkänsla.

För att besvara studiens tredje frågeställning, ”Hur mycket av variationen gällande BTAE (generell, student) kan förklaras utifrån kön, ålder, självkänsla och kontrollokus (framgång, misslyckanden)?” och testa hypotes sex, ”Internt kontrollokus (framgång) är betydande vid förklaringen av variationen gällande BTAE (generell, student)” gjordes två multipla hierarkiska linjära regressionsanalyser (MLRA). Vid genomförandet av MLRA för att undersöka variansen i nivå av generell BTAE och student BTAE delades MMCS skalan upp i fyra summaindex med sex item i vardera som mätte internt kontrollokus (framgång), internt kontrollokus (misslyckande), externt kontrollokus (framgång) och externt kontrollokus (misslyckande). Uppdelningen gjordes enligt anvisningar (Lefcourt, 1991; Lefcourt et al., 1979) för att möjliggöra nyanserade beskrivningar kopplade till self-serving attributions. Vid MLRA dummykodades variabeln *kön*, man = 0 och kvinna = 1. Antaganden vid MLRA gällande rätlinjighet, normalitet, homoskedasticitet och oberoende kontrollerades, inga antaganden överträdde. På de demografiska frågorna gällande hur mycket tid i timmar studenterna lade på sina studier och på eventuellt extrajobb gjordes justeringar på vissa svar. I de fall då studenten exempelvis svarade mellan 5 och 10 timmar ändrades svaret till 7.5 timmar.

Resultat

BTAE som generell tendens inom högre utbildning

Hypotes ett, ” BTAE (generell, student) är en tendens som uppstår i högre utbildning”, fick stöd av 12 t-test med ett stickprov (Bonferroni korrektion; $p < .003$). Studenternas skattning jämfördes med värdet ($M = 5$) som motsvarade den teoretiskt genomsnittliga studenten i samma ålder. Värden som överskrider fem påvisade BTAE i den genomförda studien. Samtliga test var signifikanta (se Tabell 1). Både generell BTAE och student BTAE som kompletta index visade att BTAE uppstår inom högre utbildning. I Tabell 1 presenteras data för index generell BTAE, index student BTAE och de enskilda item i student BTAE, som är följdfrågor på den inledande meningen ”Jämfört med andra studenter i din ålder hur skulle du skatta dig själv när det kommer till...”. Studenterna skattar sig högst när det gäller ”att vara en god kamrat”, ”att hjälpa dina medstudenter” och ”förmågan att kritiskt granska information”. De enskilda item ur student BTAE presenteras för att påvisa vilka förmågor kopplat till högre utbildning som skattades högst.

För att undersöka om både manliga och kvinnliga studenter skattar sig signifikant högre än den teoretiskt genomsnittliga studenten i sin ålder gjordes fyra t-test med ett stickprov (Bonferroni korrektion) som testades mot värdet ($M = 5$). När det gäller generell BTAE, kvinnliga studenter skattar sina förmågor signifikant högre ($M = 5.56$, $SD = 1.00$) än den teoretiskt genomsnittliga studenten i sin ålder, $t(71) = -37.61$, $p < .001$, $d = 4.43$. För kvinnor gällde detta även student BTAE ($M = 5.92$, $SD = 0.92$), $t(71) = -31.68$, $p < .001$, $d = 3.73$. När det gäller generell BTAE, manliga studenter skattar sina förmågor signifikant högre ($M = 6.64$, $SD = 1.27$) än den teoretiskt genomsnittliga studenten i sin ålder, $t(24) = -13.26$, $p < .001$, $d = 2.65$. För män gällde detta även student BTAE ($M = 5.64$, $SD = 1.20$), $t(24) = -14.11$, $p < .001$, $d = 2.82$.

För att besvara studiens första frågeställning om eventuella könsskillnader gällande BTAE gjordes två t-test för oberoende mätningar. När det gäller generell BTAE, kvinnliga studenter ser sig som bättre i jämförelse med den genomsnittliga studenten i sin ålder ($M = 5.57$, $SD = 1.00$) i signifikant lägre grad än manliga studenter ($M = 6.64$, $SD = 1.27$), $t(95) = -4.31$, $p < .001$, $d = 1.00$. Denna skillnad kunde även påvisas gällande student BTAE, ($M_{kvinnor} = 5.92$, $SD_{kvinnor} = 1.09$; $M_{män} = 6.64$, $SD_{män} = 1.19$), $t(95) = -2.76$, $p = .003$, $d = 0.64$. Sammanfattningsvis uppstod BTAE för både manliga och kvinnliga studenter samt att tendensen var starkare för de manliga studenterna.

Tabell 1

Medelvärden (och standardavvikelser) på t-test gällande BTAE

Variabel	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i> -5 ^b	<i>t</i> ^a	<i>p</i>	<i>D</i>
Generell BTAE	98	5.84	1.16	0.84	7.15	< .001	0.72
Student BTAE	98	6.12	1.16	1.12	9.56	< .001	0.72
...att läsa och förstå engelsk kurslitteratur	97	5.65	1.94	0.65	3.29	.001	0.33
...studiedisciplin	98	5.78	2.03	0.76	3.76	< .001	0.38
...att kritiskt granska information	97	6.24	1.70	1.24	7.16	< .001	0.73
...multitasking	98	5.67	2.14	0.67	3.12	.002	0.32
...att välja rätt pluggstrategi	97	5.90	1.89	0.90	4.69	< .001	0.48
...att plugga effektivt	98	5.90	1.81	0.90	4.92	< .001	0.50
...att bedöma din kunskapsnivå	98	5.91	1.53	0.91	5.89	< .001	0.60
...att vara en god kamrat	98	7.06	1.46	2.06	14.02	< .001	1.42
...att hjälpa dina medstudenter	98	6.93	1.61	1.93	11.83	< .001	1.20

Not. Testpoängens variationsvidd 1–9. Ju högre värde desto mer BTAE.

^a T-test med ett stickprov.

^b Anger den genomsnittliga avvikelsen från det teoretiska genomsnittet = 5.

Relationen mellan BTAE, kontrollokus och självkänsla

För att besvara studiens andra frågeställning gällande relationen mellan BTAE (generell, student), självkänsla och kontrollokus gjordes en rad Pearson korrelationer (se Tabell 2). Hypotes två, ”Ju högre självkänsla desto högre nivå av BTAE (generell, student)”, fick stöd av en signifikant positiv korrelation som visade att ju högre självkänsla desto högre skattar sig

studenten i jämförelse med den genomsnittliga studenten i sin ålder gällande generell BTAE och student BTAE.

Hypotes tre, ”Ju högre självkänsla desto högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning, förmåga)”, fick delvis stöd. En signifikant positiv korrelation visade att ju högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning) desto högre självkänsla har studenter. Inget signifikant samband mellan internt kontrollokus (förmåga) och självkänsla gick att påvisa.

Hypotes fyra, ”Ju lägre självkänsla desto högre nivå av externt kontrollokus (kontext, tur)”, fick stöd av två negativa korrelationer som visade att ju lägre självkänsla desto högre nivå av externt kontrollokus (tur) och externt kontrollokus (kontext). Inga signifikanta samband gick att påvisa mellan externt kontrollokus (kontext) och BTAE (generell, student). Däremot visade två signifikanta negativa korrelationer att ju högre nivå av externt kontrollokus (tur) desto lägre skattar sig studenten i jämförelse med den genomsnittliga studenten i sin ålder gällande generell BTAE och student BTAE.

Hypotes fem, ”Ju högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning, förmåga) desto högre nivå av BTAE (generell, student)”, fick stöd och två signifikanta positiva korrelationer visade att ju högre nivå internt kontrollokus (förmåga) desto högre skattar sig studenten i jämförelse med den genomsnittliga studenten i sin ålder gällande generell BTAE och student BTAE. Vidare visade två signifikanta positiva korrelationer att ju högre nivå internt kontrollokus (ansträngning) desto högre skattar sig studenten i jämförelse med den genomsnittliga studenten i sin ålder gällande generell BTAE och student BTAE.

Tabell 2

Pearsonkorrelationer mellan indexerade variabler med tillhörande deskriptiv statistik

Variabel	1	2	3	4	5	6	7	M	SD
1. Generell BTAE ^a	.80							5.84	1.16
2. Student BTAE ^b	.65**	.85						6.12	1.16
3. Self-esteem ^c	.40**	.29**	.94					2.10	0.80
4. Internt LOC ^d (förmåga)	.23*	.27*	-.10	.80				14.27	4.84
5. Internt LOC ^d (ansträngning)	.35**	.35**	.25*	.48**	.79			17.69	4.07
6. Externt LOC ^d (kontext)	-.08	-.04	-.26**	-.14	-.18	.58		12.35	4.30
7. Externt LOC ^d (tur)	-.30**	-.21*	-.39**	-.06	-.24*	.52**	.85	7.99	4.65
8. Kön ^e	.41**	.27**	.16	.17	.14	.12	.04	ia	ia

Not. Cronbachs alfa i diagonalen.

* $p < .05$, ** $p < .01$.

ia = Icke applicerbart.

^a generell BTAE är ett index för att mäta generell BTAE. Skalans spännvidd 1–9.

^b student BTAE ett index för att mäta BTAE med inriktning på högre utbildning. Skalans spännvidd 1–9.

^c Self-esteem ett index för att mäta självkänsla. Skalans spännvidd 1–4.

^d Kontrollokus. Skalans spännvidd 0–30.

^e 1 = kvinna, 2 = man.

Kontrollokus (framgång och misslyckande) för att förklara variansen gällande BTAE

För att besvara studiens tredje frågeställning, ”Hur mycket av variationen gällande BTAE (generell, student) kan förklaras utifrån kön, ålder, självkänsla och kontrollokus (framgång, misslyckande)?”, användes två multipla hierarkiska linjära regressionsanalyser. I dessa analyser delades mätinstrumentet MMCS upp i fyra index på sex item vardera som berörde internt kontrollokus (framgång), internt kontrollokus (misslyckande), externt kontrollokus (framgång) och externt kontrollokus (misslyckande). Detta gav även stöd för studiens sjätte hypotes, ”Internt kontrollokus (framgång) är betydande vid förklaringen av variationen gällande BTAE (generell, student)”.

En hierarkisk multipel linjär regressionsanalys användes för att förklara variansen i nivå av *generell BTAE* utifrån variablerna kön, ålder, självkänsla och de fyra olika dimensionerna av kontrollokus (internt kontrollokus framgång, internt kontrollokus misslyckande, externt kontrollokus framgång, externt kontrollokus misslyckande). Kön, ålder och självkänsla fördes in i steg 1 vilket förklarade 27.9% av variansen för nivå av *generell BTAE* och modellen var signifikant, $F(3, 91) = 11.75, p < .001$. När de fyra dimensionerna av kontrollokus fördes in i steg 2 förklarades ytterligare 17.8%, vilket resulterade i att den andra signifikanta modellen förklarade totalt 45.7% av variansen, $F(4, 87) = 10.45, p < .001$. I den första modellen var kön och självkänsla signifikant. I den slutgiltiga modellen var kön, självkänsla och internt kontrollokus (framgång) signifikanta (se Tabell 3). Internt kontrollokus (framgång) bidrog störst till förklaringen av variationen av de fyra dimensionerna av kontrollokus.

Tabell 3

Hierarkisk multipel regressionsanalys med generell BTAE som beroende variabel

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	β^a	SE^b	B	SE
Steg 1: Kontroll variabler				
Ålder	-.08	.17	-.14	.02
Kön ^c	.36**	.24	.25**	.25
Självkänsla	.35**	.13	.25**	.13
Steg 2: Kontrollokus				
Kontrollokus ^d intern (framgång)			.42**	.03
Kontrollokus ^d internt (misslyckande)			-.13	.03
Kontrollokus ^d externt (framgång)			.16	.02
Kontrollokus ^d externt (misslyckande)			.01	.02
Modellsammanfattning				
<i>F</i> -värde	11.75**		10.45**	
<i>df</i>	(3, 91)		(7, 87)	
R^2	.28**		.46**	
ΔR^2			.18**	

Not. $N = 98$.

* $p < .05$. ** $p < .01$.

^a β anger standardiserade regressionskoefficienter.

^b SE anger standardfelet.

^c Män kodades med 0 och kvinnor med 1.

^d Kontrollokus index. Skalans spännvidd 0–30.

En hierarkisk multipel linjär regressionsanalys med samma oberoende variabler och tillvägagångssätt som ovan användes för att förklara variansen i *student BTAE*. Kön, ålder och självkänsla fördes in i steg 1, vilket förklarade 14% av variansen och modellen var signifikant, $F(3, 91) = 4.95$, $p = .003$. När de fyra dimensionerna av kontrollokus fördes in i steg 2 förklarades ytterligare 44.7% vilket resulterade i att den andra signifikanta modellen förklarade totalt 58.7% av variansen, $F(4, 87) = 17.68$, $p < .001$. I den första modellen var kön och självkänsla signifikanta. I den slutgiltiga modellen var det de fyra dimensionerna av kontrollokus som var signifikanta (se Tabell 4). Internt kontrollokus (framgång) bidrog störst till förklaringen av variationen medan externt kontrollokus (misslyckande) bidrog minst av de fyra dimensionerna av kontrollokus.

Tabell 4

Hierarkisk multipel regressionsanalys med student BTAE som beroende variabel

Variabel	Modell 1		Modell 2	
	β^a	SE^b	β	SE
Steg 1: Kontroll variabler				
Ålder	-.09	.02	-.15	.01
Kön ^c	.25**	.26	.02	.22
Självkänsla	.26**	.14	.15	.11
Steg 2: Kontrollokus				
Kontrollokus ^d internt (framgång)			.67**	.03
Kontrollokus ^d internt (misslyckande)			-.28**	.02
Kontrollokus ^d externt (framgång)			-.22**	.02
Kontrollokus ^d externt (misslyckande)			.20**	.02
<i>Modellsammanfattning</i>				
<i>F</i> - värde	4.95**		23.56**	
<i>Df</i>	(3, 91)		(7, 87)	
<i>R</i> ²	.14**		.59**	
ΔR^2			.45**	

Not. $N = 98$.

* $p < .05$. ** $p < .01$.

^a β anger standardiserade regressionskoefficienter.

^b SE anger standardfelet.

^c 0 = Män kodades med 0 och kvinnor med 1.

^d Kontrollokus. Skalans spännvidd 0–30.

Diskussion

Resultatet påvisar att BTAE förekommer inom högre utbildning i Sverige. Studenter skattar sig över den genomsnittliga studenten i sin ålder både gällande generella förmågor och förmågor inriktat mot högre utbildning. Det finns positiva samband mellan internt kontrollokus (ansträngning, förmåga), generell BTAE, student BTAE och självkänsla. Ju mer studenterna skattar sig över den genomsnittliga studenten i sin ålder desto mer tenderar de att tilldela skälen till situationer och händelser till inre personliga egenskaper samt tenderar att ha högre självkänsla. Det finns negativa samband mellan externt kontrollokus (tur), generell BTAE, student BTAE och självkänsla. Det finns även ett negativt samband mellan externt kontrollokus (kontext) och självkänsla. Ju mer studenterna tilldelar skälen till händelser och

situationer på yttre faktorer desto lägre tenderar de att skatta sig själva i jämförelse med den genomsnittliga studenten i sin ålder och tenderar att ha lägre självkänsla. Internt kontrollokus (framgång) är betydande vid förklaringen av generell BTAE och student BTAE. Studiens resultat visar att hypoteserna får stöd. Hypotes ett, ”BTAE (generell, student) är en tendens som uppstår i högre utbildning” styrks och studenter skattar sig själv och sina förmågor högre i jämförelse med den teoretiskt genomsnittliga studenten i sin ålder. Resultatet är förenligt med tidigare studier som visar att BTAE är robust och att tendensen går att påvisa i alla de undersökta kontexter samt grupper (Zell et al., 2020). BTAE förekommer inom högre utbildning i Sverige och tendensen är stark med hänsyn till de ”stränga” tester som genomfördes. Resultatet är i linje med Foster et al. (2018) som påvisade förekomsten av BTAE inom militär utbildning i Amerika. Sverige och Amerika är individualistiska samhällen vilket gör att studiens resultat går i linje med Lee (2012) och Svensson (1981) som tidigare påtalat tendensen i dessa länder. Att BTAE förekommer hos både manliga och kvinnliga svenska studenter kan vittna om att den uråldriga principen om jantelagen är på väg att försvinna med hänsyn till det mångkulturella samhället, globaliseringen och digitaliseringen. Sverige är ett samhälle med människor från många olika kulturer och digitaliseringen främjar informationsflödet för alla med en modern telefon och baskunskaper inom data. Dagens anställningsformer ändras i och med en mer konkurrensinriktad arbetsmarknad vilket i sin tur kan leda till att individer försöker att ”sticka ut” ur mängden för att konkurrera om anställningar. Dessa faktorer tillsammans kan tänkas förklara hur en uråldrig princip som jantelagen idag inte är lika framträdande. Människor ser sig själva som bättre än genomsnittet för att vara attraktiva på arbetsmarknaden och samhället. Det finns fördelar med att se sig själv som bättre än genomsnittet (Baumeister, 1989; Cavazos et al. 2010; Young-Hoon et al., 2017) vilket gör att det inte är konstigt att BTAE uppstår inom högre utbildning och att studiens resultat påvisar tendensen. Vid fördjupning gällande vilka specifika förmågor som skattas högre, är ”att vara en god kamrat” den förmåga som skattas högst. Ytterligare en aspekt som studenterna skattar sig högt över genomsnittet är ”förmåga att kritiskt granska information”. Källkritik är en central del av högre utbildning i Sverige, vilket kan tänkas vara skälet till att just denna förmåga skattas högt.

Studiens första frågeställning, ”Finns det en skillnad mellan manliga och kvinnliga studenter när det gäller att skatta sig högre än den genomsnittliga studenten i sin ålder”, besvarades genom två t-test för oberoende mätningar. Manliga studenter skattar sig själv och sina förmågor signifikant högre än de kvinnliga studenterna, både generell BTAE och student BTAE. I denna aspekt skiljer sig studiens resultat mot Zell et al. (2020) som skrev att det inte går att säkerställa en statistiskt signifikant skillnad mellan män och kvinnor. Studiens resultat går däremot delvis i linje med Baumeister (1989) som skrev att män i högre grad än kvinnor ser sig själv, sin omgivning och omvärlden bättre än vad den faktiskt är. Studiens resultat skiljer sig mot Baumeisters argument att kvinnor tenderar att se alltför realistiskt på verkligheten då kvinnorna i studien skattar sig över genomsnittet. Då majoriteten av deltagarna i studien var kvinnor kan studiens resultat ifrågasättas gällande könsskillnaden. Resultatet hade eventuellt sett annorlunda ut om könsfördelningen hade varit representativ. Både manliga och kvinnliga studenter skattar sig signifikant högre än den genomsnittliga studenten i sin ålder vilket visar att tendensen är frekvent oavsett könsidentifikation.

Hypotes två, ”Ju högre självkänsla desto högre nivå av BTAE (generell, student)”, bekräftas av sambanden mellan självkänsla och generell BTAE samt student BTAE. Studiens resultat visar att ju högre självkänsla desto högre nivå av BTAE. Om man mår bra med sig själv och hur

man är som person, tenderar man att se sig själv som bättre än genomsnittet. Resultatet är förenligt med Zell et al. (2020) som påtalade detta samband i en meta-analys gällande BTAE. Studiens resultat kan anses naturligt eftersom individer med bra självkänsla tenderar att värdera sina förmågor och kapacitet i högre grad än individer med lägre självkänsla (Schlenker et al., 1990). Det gör att kritiken från Brown (2012) delvis får stöd. Brown kritiserade komplexiteten gällande BTAE och hävdade att det räcker med en enda underliggande mekanism för att förklara BTAE, motivation. Enligt Brown har människor en vilja att må bra i och med sig själva. Däremot skiljer sig studiens resultat från Rosenberg (1965) som hävdade att individer med hög självkänsla inte nödvändigtvis behöver se sig som bättre än andra. Sambandet mellan självkänsla och BTAE gick att påvisa både gällande generell BTAE och student BTAE. Detta kan tyda på att studenter med hög självkänsla tenderar att se sig som bättre i jämförelse med den genomsnittliga studenten i sin ålder. Forskningen om BTAE är omfattande och det vore att förenkla BTAE genom att endast förklara tendensen utifrån en enda underliggande mekanism. Motivation kan tänkas förklara en del av BTAE med hänsyn till sambandet med självkänsla. Studiens mätinstrument är till stor del inriktat på prestation och utbildningssammanhang vilket gör att resultatet delvis kan förklaras utifrån self-serving attributions. Att personligen ta åt sig äran vid framgångar och att bortförklara misslyckanden är ett sätt att förstärka självkänslan (McAllister et al., 2002).

Hypotes tre, ”Ju högre självkänsla desto högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning, förmåga)”, styrks av sambanden mellan självkänsla och internt kontrollokus (ansträngning, förmåga). Resultatet påvisar att ju högre självkänsla studenten har desto mer tenderar hen att tilldela livshändelser till inre personliga faktorer. Med andra ord tenderar de studenter som har en hög självkänsla att tro att de själva styr livshändelser kopplat till ansträngningar och prestation. Saadat et al. (2012) påvisade ett positivt samband mellan internt kontrollokus och självkänsla, vilket är förenligt med denna studies resultat. Att sambandet har positiva effekter inom utbildning (Cavazos et al., 2010; Nunn & Nunn, 1993) kan bero på att studenter med högre nivå internt kontrollokus tenderar att ha hög självkänsla. Rotter (1966) hävdade att individer med högre nivå av internt kontrollokus känner mer kontroll över sina liv. Detta gör att om en individ med högre nivå av internt kontrollokus väljer att börja studera inom högre utbildning känner att utgången av studierna till största del beror på hen själv. Om en individ framgångsrikt vill fullfölja en utbildning krävs personliga ansträngningar i form av tid och energi, före tur eller ödet. Att ta ansvar för sina val och för sin situation snarare än att skylla omständigheter på yttre faktorer kan tänkas vara en motivator för individer att söka sig till högre utbildning. Det i sin tur vittnar om självständighet och självmotivation, vilket har påvisats ha ett positivt samband med internt kontrollokus (Nelson & Mathias, 1995).

Hypotes fyra, ”Ju lägre självkänsla desto högre nivå av externt kontrollokus (kontext, tur)”, styrks av sambanden mellan självkänsla och externt kontrollokus (kontext, tur). Resultatet visar att ju lägre självkänsla studenten har desto mer tenderar hen att tilldela livshändelser till yttre faktorer, såsom situationsbaserade faktorer, tur eller ödet. Gällande externt kontrollokus (kontext) var den interna konsistensen under det accepterade värde (Cronbachs alfa = .70; Pallant, 2016) vilket skall tas i beaktning. Studenter som tror att deras akademiska framgångar beror på exempelvis lärares givmilda bedömningskriterier eller att rätt frågor kom på tentamen tenderar att ha lägre självkänsla. Även detta samband går i linje med Saadat et al. (2012) som påvisade att individer med låg- och mellannivå av självkänsla har högre nivå av externt kontrollokus. Sambandet vittnar om att kontrollokus och självkänsla ”går hand i hand”. Om

studenten inte tror att hens ansträngningar leder till personliga framgångar utan snarare förklarar dessa utifrån faktorer som hen själv inte kan styra, kan resultatet bli lägre självkänsla. I studiesammanhang blir externt kontrollokus missgynnsamt, en student med externt kontrollokus kan inte ta åt sig ära vid framgångar eller lära sig av sina misslyckanden. Steward och De George-Walker (2014) skrev att individer med externt kontrollokus i högre grad ägnar sig åt self-handicapping. Detta går i linje med att skylla ifrån sig sina misslyckanden redan innan de skett. Ett sådant beteende kan delvis förklaras utifrån self-serving attributions, då misslyckanden förklaras på yttre omständigheter för att skydda självkänslan (McAllister et al., 2002).

Hypotes fem, ”Ju högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning, förmåga) desto högre nivå av BTAE (generell, student)”, stöds av sambanden mellan internt kontrollokus (ansträngning, förmåga) och generell BTAE samt student BTAE. Ju mer studenten tror sig styra livshändelser utifrån ansträngningar och förmågor (internt kontrollokus) desto mer tenderar hen att skatta sig över den genomsnittliga studenten i sin ålder. Det är i denna aspekt som studiens resultat tillför värdefull information gällande relationen mellan BTAE och kontrollokus. Genom sökningar på databasen PsycINFO går det inte att finna studier gällande relationen mellan BTAE och kontrollokus inom utbildningssammanhang. De studenter som tror sig styra över sina liv och känner kontroll över situationen samt ser sig som bättre än den genomsnittliga studenten i sin ålder. Vid akademiska framgångar har dessa studenter lättare att ta åt sig äran för att de känner att de personligen ligger bakom det hårda arbetet före tur, chans eller ödet. Att individer med internt kontrollokus tar misslyckanden hårdare än individer med externt kontrollokus (Findley & Cooper, 1983) kan vara en faktor som driver individer med internt kontrollokus mot personlig utveckling snarare än stagnation. Enligt Verme (2009) är individer med högre nivå internt kontrollokus lyckligare än individer med högre nivå externt kontrollokus, vilket är förenligt med sambandet mellan kontrollokus och självkänsla (Saadat et al., 2012). Att bra självkänsla har hälsofrämjande effekter (Orth & Robins, 2014) går i linje med Baumeister (1989) och Young-Hoon et al. (2020) som hävdade att det finns positiva effekter av BTAE. Att BTAE delvis främjar psykisk hälsa. En alltför realistisk självbild kan snarare vara deprimerande och leda till att individer begränsar sig och inte vågar ta sig an utmaningar (McAllister et al., 2002), som exempelvis högre utbildning. Sambanden som presenteras ovan besvarar studiens andra frågeställning ”Hur ser relationen ut mellan BTAE (generell, student), självkänsla och kontrollokus?”. Studenter med högre nivå av BTAE tenderar att ha högre självkänsla och tenderar att ha högre nivå av internt kontrollokus (ansträngning, förmåga). Studenter med lägre nivå BTAE tenderar att ha lägre självkänsla och högre nivå externt kontrollokus (tur). Studiens resultat visar att BTAE, självkänsla och kontrollokus kan kopplas ihop inom högre utbildning i Sverige.

Studiens tredje frågeställning, ”Hur mycket av variationen gällande BTAE (generell, student) kan förklaras utifrån kön, ålder, självkänsla och kontrollokus (framgång, misslyckanden)?”, besvarades och den sjätte hypotesen, ”Internt kontrollokus (framgång) är betydande vid förklaringen av variationen gällande BTAE (generell, student)”, fick stöd genom två multipla hierarkiska linjära regressionsanalyser. Den mest betydande variabeln för att förklara variansen gällande generell BTAE och student BTAE var internt kontrollokus (framgång). Studiens resultat går i linje med self-serving attributions, att framgångar kopplas till inre personliga egenskaper (Schlenker et al., 1990). Detta beteende kan höja individens självkänsla tillsammans med att självkänsla och BTAE har positiva samband (Zell et al., 2020). Dessa samband gör att relationen mellan BTAE, självkänsla och kontrollokus styrks av studiens resultat. Internt

kontrollokus (framgång) blir härmed betydande och tillför ytterligare en dimension som ger insikt i hur individer inom högre utbildning ser på sig själv, orsaker till situationer och händelser samt vilka personliga egenskaper som leder till akademiska framgångar. Att internt kontrollokus (framgång) var mest betydande när det gäller att förklara variationen i generell BTAE och student BTAE vittnar om att framgångar kopplas till synen på sin förmåga i jämförelse med andra.

Svagheter och styrkor

Den största styrkan med studien är resultatet. Att det går att påvisa signifikanta samband mellan BTAE och kontrollokus visar på att relationen mellan BTAE och kontrollokus vidare kan fördjupas. De studenter som har högre nivå av internt kontrollokus (förmåga, ansträngning) tenderar att se sig bättre i jämförelse med den teoretiskt genomsnittliga studenten i sin ålder. Att individer ser sig själv som bättre än genomsnittet är tidigare bekräftat och att det finns ett positivt samband mellan BTAE och självkänsla (Zell et al., 2020). Däremot finns det kunskapsluckor gällande relationen mellan kontrollokus och BTAE inom högre utbildning. Studenter som tror sig styra sina liv utifrån inre personliga egenskaper tenderar att se sig som bättre än genomsnittet i högre grad än de studenter som tror att livet styrs av yttre faktorer. Det går även att finna positiva effekter av internt kontrollokus i studiesammanhang (Cavazos et al. 2010; Nunn & Nunn, 1993) och att se sig som bättre än genomsnittet (Baumeister, 1989; McAllister, 2002). Detta kan vara värdefullt för studenter och utbildningssammanhang. En styrka med studien är att väletablerade instrument används. De egenkonstruerade 10 item som skapade ett index för att mäta BTAE inriktat mot högre utbildning ”student BTAE” fick tillfredställande intern konsistens. Mätinstrumenten ”The better-than-average measure” (Hargis et al., 2020) och MMCS (Lefcourt, 1991; Lefcourt et al., 1979) översattes genom metoden back translation för att säkerställa att översättningarna från engelska till svenska blev korrekta. Rosenbergs (1965) Self-esteem Scale återfanns i en svensk översättning med tillfredställande intern konsistens (Löf, 2008). Enkäten testades initialt av bekanta som studerar på universitet för att kontrollera att inga frågor eller påståenden var svårtolkade, vilket är en styrka med studien. De enda kommentarerna som framgick var att mätinstrumentet för att mäta självkänsla gick tväremot de andra skalorna (ett lägre värde instämmer och ett högre värde instämmer inte). Ytterligare en styrka med studien var att alternativet ”Vet ej/vill ej svara” fanns med på frågan gällande könsidentifikation. En student valde svarsalternativet ”Vet ej/vill ej svara” vilket vittnar om att det är viktigt att ha med svarsalternativ som frångår ”man” eller ”kvinna” för de individer som inte identifierar sig med traditionella könsnormer. Ännu en styrka med studien var de två metoderna som användes för att samla in datamaterialet. Att få tillträde till deltagare både genom att komma i samband med föreläsningar och genom att fråga studenter på campus ger större variation gällande antal lästa terminer och ifall de studerar på program eller fristående kurser. Antal lästa terminer eller ifall deltagaren studerar på program eller fristående kurser var inte något som togs i beaktning i analyserna men ökar studiens generaliseringsbarhet. Ytterligare en styrka med studien var att avsluta enkäten med demografiska frågor. Att inleda enkäten med bakgrundsfrågor exempelvis gällande könsidentifikation kan påverka hur deltagarna svarar, om de på förhand tror att studien riktar sig mot könsskillnader.

En svaghet med studien är den ojämna könsfördelningen. Tidigare forskning gällande BTAE och könsfördelning är tvetydig (Baumeister, 1989; Zell et al., 2020), med hänsyn till att könsskillnader undersöktes i studien hade varit önskvärt att haft ett mer representativt urval, vilket hade ökat studiens generaliserbarhet. Allwood och Eriksson (2017) riktade kritik mot att använda studenter som urvalsgrupp för att de endast representerar 6% av jordens befolkning. Detta togs i beaktning, men då studien riktar sig mot högre utbildning valdes studenter som deltagare. Zell et al. skrev att det är en liten skillnad gällande BTAE mellan de undersökta grupperna i metaanalysen. Med detta menade Zell et al. att de har undersökt olika grupper och dessa undersökningar har visat små skillnader i de fall skillnader har påvisats.

En aspekt som kan tolkas som både en styrka och en svaghet är att dela upp mätinstrumentet MMCS (Lefcourt, 1991; Lefcourt et al., 1979) i flera mindre index. För studiens syfte var detta nödvändigt för att kunna koppla framgångar och misslyckande till self-serving attributions, självkänsla och BTAE (generell, student). Det gör att databearbetningen och resultatpresentationen kan uppfattas svårtolkad och kräver att läsaren fördjupar sig i ämnet. Coombs och Schroeder (1988) riktade kritik mot synen på ett generellt kontrollokus vilket föranledde valet att undersöka kontrollokus ur specifika dimensioner. Rotters (1966) mätinstrument (IE) för kontrollokus hade eventuellt gett en bredare och lättolkad bild av relationen mellan BTAE, kontrollokus och självkänsla. Den genomförda studien riktar mot högre utbildning, vilket gjorde att Lefcourt et al. MMCS skalan inriktad mot prestation användes. Ännu en svaghet är att delskalan för att mäta externt kontrollokus (kontext) hade under det accepterade Cronbachs alfa värdet. Det är ett etablerat mätinstrument vilket föranledde att använda indexet vid analyser. En svaghet med studien är att den teoretiskt genomsnittliga studenten utgår från värdet fem, vilket är medianen på de skalor som användes för att mäta generell BTAE och student BTAE. Att utgå från ett normvärde från ett representativt urval hade tillfört ett tillförlitligare mått på den genomsnittliga studenten. Bakgrundsfrågan gällande hur mycket tid deltagaren lade på sina studier i veckan hade kunnat formulerats tydligare. Formuleringen ”hur många timmar i veckan lägger du på dina studier?” misstolkades. Vissa studenter svarade att de pluggade 100% i studietakt och att de lade fem timmar i veckan på sina studier medan andra svarade 50 timmar i veckan. En del studenter verkar ha tolkat frågan gällande tidsåtgång som tidsåtgång utöver schemalagd undervisning.

Slutsats. Studiens resultat påvisar relationen mellan BTAE, självkänsla och kontrollokus. Studenter som ser sig som bättre än den genomsnittliga studenten i sin ålder tenderar att ha hög självkänsla och tror sig personligen styra situationer och händelser i livet (internt kontrollokus). Detta kan säga en del om de individer som med framgång väljer att utbilda sig inom högskola och universitet. Drivet som ligger bakom personlig utveckling kan tänkas bero på en syn på sig själv som bättre än genomsnittet och hög självkänsla. Studenter som däremot ser sig som sämre än den genomsnittliga studenten i sin ålder tenderar att ha lägre självkänsla och tror att situationer och händelser styrs av yttre faktorer såsom tur, chans eller ödet (externt kontrollokus). Vetskapen om detta kan vara behjälpligt för de individer som ”fastnar” i livet och kan fungera som en kunskap för att arbeta mot personlig utveckling. Det är svårt att arbeta kring ett personligt problem utan att veta vilka faktorer i vardagen eller personlig inställning som ligger till grund för problemet. Den genomförda studien grundar sig på subjektiva mått vilket lämnar en kunskapslucka. Vidare forskning behövs för att koppla studenters BTAE till objektiva mått som exempelvis betyg och som utgår från normvärden. Ytterligare en fråga som uppstår är

att trots de fördelar som går att koppla till BTAE (Baumeister 1989; McAllister, 2002; Young-Hoon et al., 2017; Zell et al., 2020) ifall förekomsten av BTAE påverkar individers medmänsklighet och empati? Det skulle därför vara intressant att undersöka om BTAE påverkar individers empati, och i så fall på vilket sätt?

Referenser

- Albert, M. A., & Dahling, J. J. (2016). Learning goal orientation and locus of control interact to predict academic self-concept and academic performance in college students. *Personality and Individual Differences*, 97, 245–248. <https://doi-org.ep.bib.mdh.se/10.1016/j.paid.2016.03.074>
- Allwood, M. C., & Erikson, G. M. (2017). *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper* (2:a uppl.). Studentlitteratur.
- Baumeister, R. F. (1989). The optimal margin of illusion. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 8(2), 176–189. <https://doi.org/10.1521/jscp.1989.8.2.176>
- Blascovich, J., & Tomaka, J. (1991). Measures of self-esteem. I K. Robinson, J.P., Shaver, P.R., Wrightsman, L.S. & Andrews, F.M. (Red.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (s. 115-160). Academic Press.
- Brown, J. (2012). Understanding the better than average effect: Motives (still) matter. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(2), 209-219. DOI: 10.1177/0146167211432763
- Cavazos, J., Johnson, M. B., Fielding, C., Cavazos, A. G., Castro, V., & Vela, L. (2010). A qualitative study of resilient latina/o college students'. *Journal of Latinos and Education*, 9(3), 172-188. doi:10.1080/15348431003761166
- Coombs, W. N., & Schroeder, H. E. (1988). Generalized locus of control: An analysis of factor analytic data. *Personality and Individual Differences*, 9(1), 79–85. doi:10.1016/0191–8869(88)90032–3
- Findley, M. J., & Cooper, H. M. (1983). Locus of control and academic achievement: A literature review. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(2), 419–427. <https://doi-org.ep.bib.mdh.se/10.1037/0022-3514.44.2.419>
- Foster, C.,A., Clarke, A., & Packard Jr, G., A. (2018). Can I see the real me? Leadership ability and the better-than-average effect. *Military Psychology*, 30(5), 390-397. <https://doi.org/10.1080/08995605.2018.1478545>
- Hargis, M. B., Whatley, M., C., & Castel, A., D. (2020). Remembering proper names as a potential exception to the better-than-average effect in younger and older adults. *Psychology and Aging*, 35(4), 497–507. doi: <https://dx.doi.org/10.1037/pag0000472>
- Harrison, D. (20 september 2017). Varifrån kommer uttrycket jantelagen? *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/16xn9/varifran-kommer-uttrycket-jantelagen>
- Jones, E. E., & Berglas, S. (1978). Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of underachievement. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4(2), 200–206. <https://doi-org.ep.bib.mdh.se/10.1177/014616727800400205>

- Kruger, J., & Dunning, D. (1999). Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1121–1134. <https://doi-org.ep.bib.mdh.se/10.1037/0022-3514.77.6.1121>
- Lee, J. (2012) Trait desirability and cultural difference in the better-than-average effect. *Asian Journal of Social Psychology*, 15(4), 261-272. <https://doi.org/10.1111/j.1467-839X.2012.01381.x>
- Lefcourt, H. M. (1991). Locus of control. I K. Robinson, J.P., Shaver, P.R., Wrightsman, L.S. & Andrews, F.M. (Red.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (s. 413-499). Academic Press.
- Lefcourt, H. M., von Baeyer, C. L., Ware, E. E., & Cox, D. J. (1979). The multidimensional-multiattributitional causality scale: The development of a goal specific locus of control scale. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 11(4), 286-304. doi: <https://dx.doi.org/10.1037/h0081598>
- Löf, M. (2008). *Självkänsla och bekräftelse på sociala medier*. C-uppsats i Vård- och stödsamordnarprogrammet, fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Karlstads universitet.
- McAllister, H. A., Baker, J. D., Mannes, C., Stewart, H., & Sutherland, A. (2002). The optimal margin of illusion hypothesis: Evidence from the self-serving bias and personality disorders. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 21(4), 414–426. <https://doi.org/10.1521/jscp.21.4.414.22593>
- Moore, D. A., & Health, P. J. (2008). The trouble with overconfidence. *Psychological review*, 115(2), 502-517. <https://dx.doi.org/10.1037/0033-295X.115.2.502>
- Nelson, E., & Mathias, K. E. (1995). The relationships among college students' locus of control, learning styles, and self prediction of grades. *Education Research and Perspectives*, 22(2), 110–117. <https://search.informit.org/doi/10.3316/ielapa.970605886>
- Nikolopouolo, k. (24 februari 2023). What Is Self-Serving Bias? | Definition & Example. <https://www.scribbr.com/research-bias/self-serving-bias/>
- Nunn, G. D., & Nunn, S. J. (1993). Locus of control and school performance: Some implications for teachers. *Education*, 113(4), 636+. <https://link.gale.com/apps/doc/A14526389/AONE?u=anon~c5d53333&sid=googleScholar&xid=8522c5e1>
- Orth, U., & Robins, R.W. (2014). The development of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), 381–387. <https://doi-org.ep.bib.mdh.se/10.1177/0963721414547414>
- Pallant, J. (2016). *SPSS survival manual: a step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. (6. ed.). Open University Press.
- Perloff, L.S. (1987). Social Comparison and Illusions of Invulnerability to Negative Life Events. In: Snyder, C.R., Ford, C.E (Eds.), *Coping with Negative Life Events. The Plenum Series on Stress and Coping*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-9865-4_9
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Rotter, J., B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General & Applied*, 80(1), 1–28.
- Saadat, M., Ghasemzadeh, A., Karami, Soheila., & Soleimani, M. (2012). Relationship between self-esteem and locus of control in Iranian university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 31(1), 530 – 535. doi:10.1016/j.sbspro.2011.12.099

- Schlenker, B. R., Weigold, M. F., & Hallam, J. R. (1990). Self-serving attributions in social context: Effects of self-esteem and social pressure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5), 855–863. <https://doi-org.ep.bib.mdh.se/10.1037/0022-3514.58.5.855>
- Steward, M. A., & De George-Walker, L. (2014). Self-handicapping, perfectionism, locus of control, and self-efficacy: A path model. *Personality and Individual Differences*, 66(1), 160–164. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.03.038>
- Svenson, O. (1981). Are we all less risky and more skillful than our fellow drivers? *Acta Psychologica*, 47(2), 143–148. [https://doi.org/10.1016/0001-6918\(81\)90005-6](https://doi.org/10.1016/0001-6918(81)90005-6)
- Verme, P. (2009). Happiness, freedom and control. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 71(2), 146–161. doi:10.1016/j.jebo.2009.04.008
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forsknings sed*. Vetenskapsrådet.
- Weinstein, N. D. (1980). Unrealistic optimism about future life events. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(5), 806–820. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.39.5.806>
- Young-Hoon, K., Kwon, H., & Chiu, C.-Y. (2017). The better-than-average effect is observed because “average” is often construed as below-median ability. *Frontiers in Psychology*, 8(8), 898–898. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00898>
- Zell, E., Strickhouser, E. J., Sedikides, C. & Alicke, D. M. (2020). The better-than-average effect in comparative self-evaluation: A comprehensive review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 146(2), 118–149. <http://dx.doi.org/10.1037/bul0000218>
- Özkan, I. (29 november u.å.). *Vad är GDPR? En förklaring av de 7 principerna*. <https://www.cyberpilot.io/sv/cyberpilot-blog/en-forklaring-av-gdprs-7-grundlaggande-principer>

Abstract

The better-than-average effect (BTAE) is the tendency to estimate one's abilities, characteristics and attributes above average. Self-esteem is related to BTAE and Locus of Control, but research on the relationship between BTAE and Locus of Control is lacking. The purpose of the study was to deepen the knowledge regarding the relationship between BTAE, self-esteem and Locus of Control in higher education. A questionnaire containing established, and a self-constructed measuring instrument was used to measure BTAE, self-esteem and Locus of Control. The survey was answered by 98 university students, of which 72 were women. The results showed that BTAE occurred and that there were significant relationships between BTAE, self-esteem and Locus of Control. Explaining their success with internal factors was significant in explaining variation regarding BTAE. Students who see themselves as better than average tend to have higher self-esteem and believe they personally control situations and events both at school and in life. Further research is needed to link students' BTAE to objective measures such as grades and studies based on standard values.

Keywords: the better-than-average effect, locus of control, self-esteem, academic achievement, social comparison